
TOIMINNALLINEN KOTISEUTUMATERIAALI

– Teemana kansalaissota koululaisen silmin

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma

Hämeenlinna, kevät 2014

Aliisa Ketonen

HÄMEENLINNA
Ohjaustoiminnan koulutusohjelma
Pedagoginen ohjaustoiminta

Tekijä	Aliisa Ketonen	Vuosi 2014
Työn nimi	Toiminnallinen kotiseutumateriaali – Teemana kansalaisista koululaisen silmin	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön taustalla olivat paikallisen identiteetin ja yhteisöllisyyden vahvistaminen. Opinnäytetyön toimeksiantajina olivat Iittalan yhtenäiskoulu yhdessä Kalvola-Seuran kanssa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kotiseutumateriaalin toteuttaminen. Materiaali edistäisi ja opettaisi koulun henkilökunnalle ja oppilaille paikallista kotiseututietoutta ja sitä voisi hyödyntää myös Kalvolan kotiseutumuseon toiminnassa.

Opinnäytetyö oli toiminnallinen opinnäytetyö ja laadullinen tutkimus. Johdopäätöksenä koulun ja kotiseutuyhdistyksen tulisi jatkaa yhteistyötä vahvemman kotiseututunteen herättämiseksi.

Avainsanat kotiseutu, koulu, museo, oppimisympäristö

Sivut 20 s.

HÄMEENLINNA
Degree Programme in Crafts and Recreation
Pedagogic Crafts and Recreation

Author	Aliisa Ketonen	Year 2014
Subject of Bachelor's thesis	Activity-based material on local heritage - Civil War through the eyes of school children	

ABSTRACT

The thesis was based on strengthening the local identity and community spirit. It was commissioned by Iittala comprehensive school and Kalvola heritage society.

The aim was to compile material on local heritage. The material would promote and teach school staff and pupils about local culture and history and it could also be utilized by Kalvola local heritage museum.

The thesis was an activity-based qualitative research. In conclusion, the school and the local heritage association should continue to work together to stimulate a stronger feeling of local community.

Keywords local heritage, a school, a museum, a learning environment

Pages 20 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	LÄHTÖKOHDAT.....	1
2.1	5.–6. luokan historian opetussuunnitelma	2
2.2	Kalvola-Seura r.y.	3
2.3	Museo elämys- ja oppimisympäristönä.....	3
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	5
3.1	Kulttuuriperintö ja -kasvatus.....	5
3.2	Konstruktivistinen oppimiskäsitys	6
3.3	Kotiseutumuseon ja koulun yhteistyö	7
4	MENETELMÄT JA TYÖTAVAT	8
4.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	8
4.2	Laadullinen tutkimus.....	9
4.3	Kotiseutumateriaali	10
5	TOIMINNAN KUVAILUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	15
5.1	Suunnittelu	15
5.2	Toteutus.....	16
5.3	Arviointi ja yhteenveto.....	17
6	POHDINTA.....	19
	LÄHTEET	20

1 JOHDANTO

Yhteiskunnan muuttuessa yhä yksilökeskeisemmäksi, niin yhteisöllisyyden merkitys korostuu asuinympäristöissä. Identiteetin ja yhteisöllisyyden vahvistaminen on tärkeää lasten, nuorten ja aikuisten elämässä. Paikallisen kulttuuriperinnön tunteminen lisää keskinäistä yhteenkuuluvuutta ja kotiseutuhenkeä.

Hämeenlinnan seudulla toteutui vuonna 2009 kuntaliitos, jolloin Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen kunnat liittyivät Hämeenlinnan kaupunkiin. Tämän myötä Kalvola kuntana loppui ja muutos herätti myös kysymyksen, miten kalvolalaisuus säilyisi. Yhteisöllisyyden vahvistamiseksi tulisi korostaa paikallista tekemistä ja käynnistettävä yhteistyö. Kalvolaan oli perustettu vuonna 1950 kotiseutuyhdistys, mutta vuosien saatossa sen toiminta oli hiipunut. Kalvola-Seura herätettiin uudelleen henkiin vuonna 2010, kun haluttiin, että kuntaliitoksen myötä kalvolalaista kotiseutuhenkeä ja kulttuuria tulee vaalia edelleen.

Opinnäytetyön keskeisin tavoite on kotiseutumateriaalin toteuttaminen. Toiminnallisen kotiseutumateriaalin tarkoituksena on vahvistaa paikallista identiteettiä ja herättää kotiseututunnetta.

Kotiseututietoutta opetetaan Iittalan yhtenäiskoulun oppiaineissa mahdollisuuksien mukaan, joskus yhteistyössä paikallisten yhdistysten ja asiantuntijoiden kanssa. Kotiseutumateriaali edistäisi ja opettaisi koulun henkilökunnalle ja oppilaille paikallista kotiseututietoutta ja sitä voisi hyödyntää myös Kalvolan kotiseutumuseon toiminnassa. Tavoitteena on tehdä käytännöllinen, luonteva ja helppo materiaali, jonka voi ottaa käyttöön nopealla valmistautumisella.

Opinnäytetyö on saanut alkunsa tekijän henkilökohtaisesta kiinnostuksesta kotiseututietoutta ja -tunnetta kohtaan. Aihe on ajankohtainen, mielenkiintoinen, monipuolinen ja mahdollistaa uuden ja erilaisen toiminnan kokeilemisen. Opinnäytetyötäni aihetta on ohjannut kysymys miten lapset ja nuoret saadaan kiinnostumaan kotiseudun historiasta?

2 LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa kerron opinnäytetyön toimeksiantajista ja museosta oppimisympäristönä. Iittalan yhtenäiskoulussa opiskellaan ensimmäisestä luokasta oppivelvollisuuden päättymiseen saakka samassa tutussa ympäristössä. Koulun oppilasmäärä on noin 340 ja henkilökuntaa noin 40. Koululla halutaan tehdä avoimesti yhteistyötä kotien, järjestöjen ja yhdistysten kanssa. Iittalan yhtenäiskoulu sijaitsee Iittalan taajamassa.

2.1 5.–6. luokan historian opetussuunnitelma

Hämeenlinnan kuntakohtainen opetussuunnitelma määrittää 5.–6. luokan historian opetuksen tehtäväksi oppilaan ohjaamisen vastuulliseksi toimijaksi, joka osaa käsitellä kriittisesti oman ajan ja menneisyyden ilmiöitä. Opetuksen tehtävänä on aineksien antaminen identiteetin rakentamiseen, ajan käsitteeseen perehtyminen ja ihmisen toiminnan sekä henkisen että aineellisen työn arvon ymmärtäminen. Opetuksessa käsitellään niin yleistä kuin Suomen historiaa. Historian opetuksen tehtävänä on oppilaan perehdyttäminen historiallisen tiedon hankkimiseen, luonteeseen, peruskäsitteisiin, omiin juuriinsa ja muutamiin historian merkittäviksi muodostuneisiin ilmiöihin ja tapahtumiin. Määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisuutta ja kykyä eläytyä menneeseen. (Opetussuunnitelma 2005.)

Historian opetuksen kautta oppilas ymmärtää historian tietojen olevan historioitsijoiden tulkintoja, jotka voivat muuttua uusien tarkastelutapojen ja lähteiden myötä. Oppilas tietää erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin, käyttää oikein käsitteitä ja tunnistaa muutoksia oman perheen ja kotiseudun historiassa. Historian opetuksen tarkoitus on oppilaan tukeminen aktiiviseksi ja vastuulliseksi yhteiskunnan jäseneksi. Oppilaalla on mahdollisuus kehittää kulttuuri-identiteettiään tutustumalla monipuolisesti maailman, Suomen, Hämeenlinnan ja sen ympäristön historiaan. Oppimisympäristöä laajennetaan koulun ulkopuolelle. (Opetussuunnitelma 2005.)

Historian opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnassa ja käsittelyssä. Työtavat tukevat oppilaan kykyä suhtautua kriittisesti ajanilmiöihin. Opetus antaa välttämättömiä aineksia persoonallisuuden kehittymiseen ja nykyaikaisen maailmankuvan muodostumiseen. Oppilas oppii selvittämään syitä ja seurauksia sekä havaitsemaan tapahtuvia muutoksia. (Opetussuunnitelma 2005.)

Opetussuunnitelman perusteissa on historian opetukselle asetettu sisällöllisiä ja tiedon luonteeseen liittyviä tavoitteita, joiden tehtävänä on ohjata oppilasta kasvamaan vastuulliseksi kansalaiseksi, joka ymmärtää kulttuurien olevan historiallisen kehitysprosessin tulosta. Opetuksen erilaisten työtapojen ja vaihtelevien opetusmenetelmien avulla korostetaan historian toiminnallisuutta ja kykyä eläytyä menneeseen. (Oaukrim-Soivio 2010b.)

Opetussuunnitelmissa voidaan ottaa huomioon alueelliset ja paikalliset erityispiirteet ja tarpeet. Pyrkimyksenä on oppilaiden kotiseututuntemuksen lisääminen ja paikallisen identiteetin vahvistaminen. Tämä tavoite asettaa koulun ja museon yhteistyölle selkeät perusteet. (Heinonen & Lahti 2001, 192.)

Opetussuunnitelman perusteet sisältävät paljon museo-opetukseen liittyviä tiedollisia ja taidollisia tavoitteita. Opetussuunnitelmissa edellytetään koulumaailmasta poikkeavia oppimisympäristöjä, joita museot edustavat ja antavat monipuoliset käyttömahdollisuudet historian opetukseen. (Kyyräinen & Nieppola 2010b.)

2.2 Kalvola-Seura r.y.

Kalvola-Seura r.y. perustettiin uudelleen 28.2.2010, koska haluttiin vaalia kalvolalaista kotiseutuhenkä ja kulttuuria historiasta nykypäivään. Yhdistyksen tarkoituksena on herättää kotiseudun väestössä elävää mielenkiintoa, lisätä kotiseututietoutta ja harrastusta Kalvolan menneisyyteen. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää perinteiden, historian ja nykypäivän tallentamista sekä luonnon- ja kulttuuriympäristön vaalimista. Tarkoituksen toteuttamiseksi yhdistys seuraa kotiseudun aineellista ja henkistä kehitystä sekä tekee siihen liittyviä selvityksiä. Yhdistys harjoittaa kotiseututietoutta lisäävää julkaisu- ja kustannustoimintaa, museotoimintaa ja tukee paikallista kotiseutuarkistoa. Yhdistys tekee yhteistyötä alueen kylä- ja asukasyhdistysten, seurakunnan ja muiden järjestöjen kanssa kansanperinteen tallentamiseksi.

Kalvolan kotiseutumuseossa on laajat kokoelmat paikallisesta elämästä, esihistoriasta, elinkeinoista, kirkosta ja koulusta. Kotiseutumuseon pohjakerroksen keskihallissa on lainajyvämakasiinin kalusto täydellisenä ilman laareja ja viljaa. Keskihallin kulmassa pieni osasto esittelee keskiajalla Kalvolassa kukoistanutta kovasinteollisuutta. Kivityöosasto esittää havainnollisesti tekstein, valokuvin ja työkaluin kivityön eri vaiheita. Kirkko-osastossa on seurakunnan esineistöä ja koulu-osastoon on koottu paikallakunnan tallennettua koulumuseoesineistöä. Yläkerrassa kuvataan metsän ja puun merkitystä Kalvolan kunnan elinkeinona.

Kalvolan kunnan aikana kotiseutumuseo oli kesäisin auki, mutta museon lattioiden huonokuntoisuus johti siihen, että museo suljettiin yleisöltä. Kotiseutumuseon kohtaloa alettiin pohtia, kun Kalvola liitettiin Hämeenlinnan kaupunkiin vuonna 2009. Kalvola-Seura tarttui aktiivisesti käyttökielossa olleeseen kotiseutumuseon kunnostamiseen ja rakennuksen välipohja korjattiin kevään 2012 aikana. Tulevana kesänä 2014 kotiseutumuseo on auki yleisölle kesäsunnuntaisin.

2.3 Museo elämys- ja oppimisympäristönä

Perustuslain mukaan vastuu kulttuuriperinnöstä, ympäristöstä ja luonnosta kuuluu kaikille. Museolaki määrittelee museotoiminnan tavoitteeksi kansalaisten kulttuuri, historia ja ympäristö tietouden ylläpitämisen ja lisäämisen. Museoilla on siis yhteiskunnallinen vastuu kulttuuriperinnön välittämisestä ihmisille, mikä nähdään vuorovaikutuksessa yhteisönsä kanssa toimivana yhteiskuntaa palvelevana laitoksena. Kulttuuriperinnön moninaisuus on mahdollista kokea museoiden kautta. (Kallio 2004, 24.)

Kallio (2004, 24) mainitsee museoiden keskeisen aseman olevan kulttuurin tuottamisessa ja tulkitsemisessa. Toiminnassaan museot rinnastuvat tietoa tallentaviin ja jakaviin laitoksiin. Molemmissa rooleissa museot tuottavat kulttuuria valitsemalla säilytettävän kulttuuriperinnön, nostamalla esiin ilmiöitä ja osallistumalla kulttuurin tuottamisen prosesseihin.

Museon toiminta perustuu kokoelmiin, joita kerätään, säilytetään, tutkitaan ja esitellään yleisölle. Museot ovat ainoita aineellisia objekteja tallentavia pedagogisia laitoksia. Tutkimus- ja tallennustoiminnan avulla kokoelmiin kiteytyvää yhteistä perintöä on mahdollista jakaa eli museo-opetus nojautuu museon kaikkiin perustehtäviin. Museot ovat kulttuuri- ja luonnonperinnön asiantuntijoita, jotka auttavat ihmisiä tunnistamaan perintöään, tallentamaan ja tutkimaan sitä heidän puolestaan. (Kallio 2004, 6.)

Jokainen laajempi museon määritelmä sisältää opetuksen ja kasvatuksen yhdeksi museoiden keskeiseksi tehtäväksi. Esineellisen kulttuuriperinnön säilyttäminen on erinomainen lähtökohta historiallisten, taiteellisten ja tieteellisten ilmiöiden kuvaamiseen. Kokoelmat todistavat ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta ja osoittavat lainalaisuuksia ja tietä tulevaan. (Heinonen & Lahti 2001, 179.)

Suomessa on runsaasti koti-, talo- ja ulkomuseoita, joiden rakennukset ovat keskeinen osa museon kokoelmaa ja näyttelyä. Lähes jokaisesta Suomen kunnasta löytyy kotiseutumuseoksi muutettu maatila rakennuksiin, jotka esittelevät entisajan elämää ja rakennushistoriaa aidossa ympäristössä. Opetuskäytössä museoitu rakennus on erilainen kuin avara näyttelytila, jonka antama kuva menneisyydestä perustuu valintoihin. (Kallio 2004, 88.)

Kallio (2004, 92) toteaa opettamisen talomuseoiden pimeissä ja ahtaissa tiloissa vaativan tarkkaavaisuutta, kun aitouden illuusio kadottaa käsityksen museotilasta vähenee kunnioitus esineistöä kohtaan. Talomuseon esineet eivät ole tarkoitettu yleisön koskettaviksi, mutta korokkeet, turvaköydet ja vitriinit pilaisivat helposti tunnelman.

Museoissa oppiminen perustuu kokoelmiin, jossa näyttelyn opetusmenetelmät vaihtelevat, oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja museoesineitä yhdistetään oppijan omiin kokemuksiin. Nykyistä museo-opetusta on kehitetty tietoja, taitoja ja elämyksiä yhdistäväksi. On tärkeää muokata tieto muotoon, jolla on kosketuspintaa nuorten kokemuksiin. (Kynäräinen & Nieppola 2010a.)

Kallion (2004, 106) mielestä museo-opetus ei täytä kunnan opetuksen tunnusmerkkejä, jos se jää tunteettomaksi faktojen opetteluksi. Opettajan tulisi huomioida museo-opetuksessa kotiseututunteen herättäminen. Tuon tunteen myötä oppilas jaksaa elää kotiseudullaan ja arvostaa sen kulttuurihistoriaa.

Museot ovat usein epäonnistuneet nuorten tavoittamisessa. Nuorten asenteet ja tavat ovat ryhmäsidonnaisia ja vahvasti itsekeskeisiä, jotka painottuvat ammatillisiin ja tulevaisuuden tavoitteisiin. Museo-opetuksen olisi kyettävä palvelemaan nuorten sosiaalisesta yhdessäolosta. (Heinonen & Lahti 2001, 191.)

Harrastajavoimin ylläpidettävien paikallismuseoiden toiminnan jatkuvuus on haaste. Kun aktiiviset väsyvät tarvitaan uusia harrastajia, jotka ymmär-

tävät menneisyyden merkityksen tulevaisuudessa. Yksi paikallismuseoiden tärkeimmistä tehtävistä on uusien harrastajien innostaminen museotoimintaan. (Kaukonen, Mattila & Salmela 2006, 193.)

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa käsittelen teoreettista viitekehystä kulttuuriperintö- ja kasvatus käsitteiden, konstruktivistisen oppimiskäsityksen ja kotiseutumuseon ja koulun yhteistyön näkökulmista.

3.1 Kulttuuriperintö ja -kasvatus

Perintö tulkitaan vanhemman sukupolven vaalimaksi nostalgiaksi. Perintö on identiteetin rakentumisen keskeinen tekijä ja sillä on enemmän merkitystä vielä itseään etsiville lapsille ja nuorille, jotka tarvitsevat varttueksaan kiinnekohtia aikaan ja paikkaan. Erityisen tärkeää on perinnön yhteisöllinen tekijä, joka kiinnittää ihmisiä ryhmän jäseniksi. (Kallio 2004, 5.)

Kulttuuriperintö on menneisyydestä periytyneitä voimavaroja, jotka tunnistetaan jatkuvasti kehittyvien arvojen, perinteiden ja tietojen heijastumina ja omistuksesta riippumattomina ilmaisuina. Perintöön kuuluu kaikki ympäristön ominaisuudet, jotka ovat olleet historiallisessa vuorovaikutuksessa. (Vilkuna 2007, 15.)

Heinonen ja Lahtinen (2001, 9) korostavat kulttuuriperinnössä olevan kyse kulttuuripiirteitä omaavien symboliarvojen valinnasta, joka usein tapahtuu viranomaisten toimesta. Yleisesti todetaan, että kulttuuriperintö on kollektiivinen muistimme, josta jokainen aika luo käsityksensä sen merkityksestä. Kulttuuriperintöä täytyy voida hallita ja opettaa, muuten puhutaan vain menneisyyden tarjoamasta resurssista.

Nykypäivän kulttuuriperintö näkyy asioiden, esineiden, maisemien, rakennuksien ja tapojen säilyttämisessä ja entisöimisessä. Ne antavat ihmiselle mahdollisuuden löytää ja ylläpitää identiteettiään ja elää tutussa ympäristössä. Menneisyys rikastuttaa elämäämme liittämällä sen aiempiin sukupolviin. (Heinonen & Lahti 2001, 10–11.)

Kallio (2004, 10, 58) uskoo aktiivisen ja tiedostetun suhteen kulttuuriperintöön auttavan ymmärtämään juuria ja syventämään kulttuurista ja sosiaalista identiteettiä. Kansallinen ja eurooppalainen identiteetti muodostuvat arvoista, tiedoista ja uskomuksista, joita kulttuuriesineet ja perinnetapahtumat kantavat. Uudet sukupolvet omaksuvat perinnön, jonka kokevat tärkeäksi ja merkitykselliseksi.

Kulttuurikasvatus on yksi kouluopetuksen kulmakivistä, jossa pyritään oppilaan omien kokemusten ymmärretyksi tekemiseen ja toisen tarkoituksen ymmärtämiseen. Luovan lähestymistavan kautta ohjataan kyseenalaistamaan maailmaa ja sen tapahtumia. Kulttuurikasvatuksen osa-alue on kulttuuriperintökasvatus, jossa historiallinen näkökulma on läsnä jokaisessa

sa oppiaineessa. Tiedon ja taidollisen kasvatuksen tärkeimpänä tehtävänä on kulttuuriperinnön välittäminen uusille sukupolville. (Kallio 2004, 50, 58.)

Kallio (2004, 69) korostaa perusopetuksen yhtenä aihekokonaisuutena kulttuuri-identiteettiä ja kansainvälisyyttä, jonka tavoitteena on, että oppilas oppii näkemään oman sukupolvensa aikaisempien sukupolvien elämäntavan jatkajana ja ymmärtää kulttuurinsa moninaisuutta sekä perinteitä.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys-aihekokonaisuus auttavat ymmärtämään suomalaisen ja eurooppalaisen kulttuuri-identiteettiä, kehittämään valmiuksia kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kansainvälisyyteen. Pyrkimyksenä on oppia tuntemaan ja arvostamaan omaa aineellista ja henkistä kulttuuriperintöä ja näkemään suomalaisen kulttuuri-identiteetin osana alkuperäistä pohjoismaista kulttuuria. (Ouakrim-Soivio 2010a.)

Kulttuuriperintö ja -kasvatus ovat tärkeitä osa-alueita lapsen ja nuoren identiteetin kehittyessä. Kiinnostus omia juuria ja taustoja kohtaan kasvaa yleensä vasta iän myötä, mutta mielenkiinnon herättäminen aikaisemmassa vaiheessa on hyödyllistä ymmärryksen kasvaessa omaan perheeseen ja sukuun vaikuttaneista tekijöistä.

3.2 Konstruktivistinen oppimiskäsitys

Oppiminen on yksilön havaintojen ja kokemusten tulkintaan liittyvien uusien merkitysten rakentamista. Oppiminen tapahtuu yksilön sen hetkisen tiedon ja käsitteistön varassa, jossa opittu uusi asia kytkeytyy jo opitun tiedon osaksi. Tieto ei ole odottamassa siirtämistä, vaan muodostuu vasta oppijan rakentamana ymmärryksenä. (Kallio 2004, 44.)

Konstruktivistinen oppimiskäsitys on yleistynyt museo-opetuksessa, jossa opetusmenetelmien runsaus ja vaihtelevuus, oppilaiden rohkaistaminen vuorovaikutukseen, useiden eri tulkintojen esittäminen ja museoesineiden yhdistäminen oppijan kokemuksiin ovat ominaista näyttelyille. (Kallio 2004, 46.)

Jokainen ihminen on ainutlaatuinen eikä kukaan voi täydellisesti toista ymmärtää. Kuitenkin toista ihmistä voi yrittää ymmärtää ja sitä voi harjoitella eläytymällä toisen tilanteeseen. Eläytymisen avulla asetetaan toisen ihmisen asemaan ja samaistutaan hänen tunteisiinsa ja asenteisiinsa. Eläytymällä yritetään tavoittaa toisen ihmisen kokemusmaailma mahdollisimman hyvin. Myös aikaisemmin eläneiden ihmisten toimintaa voi ymmärtää eläytymällä, jolloin on olennaista selvittää, miksi asiat ovat tapahtuneet. Historiallinen eläytyminen edellyttää mielikuvitusta ja tietoa kyseisestä ajasta. Eläytyjän on unohdettava myöhemmän historian tapahtumat. (Rantalala 1996, 5–6.)

Elämysoppiminen on ollut viime aikoina vahvistuva virtaus museoiden työtavoissa. Elämykset ovat läsnä onnistuneessa museo-opetuksessa, jotka tuottavat iloa, innostumisen ja oivaltamisen hetkiä. Yleisesti elämyspeda-

gogiikalla tarkoitetaan kasvun ja oppimisen mahdollistamista elämyksen kautta, joka koskettaa samanaikaisesti ihmisen fysiikkaa, järkeä ja tunteita. Ihminen asetetaan uudenlaiseen tilanteeseen, joka vahvistaa kommunikointikykyä ja yhteishenkeä. Esimerkiksi ongelmaratkaisuun ja tunteisiin liittyviä taitoja, uusia rooleja ja vahvuuksia voidaan kehittää ryhmässä koettujen tunne-elämysten kautta. Tärkeässä roolissa on eläytyminen ja elämyksellinen oppiminen tiedollisen oppimisen ja ajattelun taitojen lisäksi. Tunteita herättävä positiivinen kokemus ja ainutlaatuinen elämys voivat jättää elämänmittaiset muistot. (Kallio 2004, 6–7, 133.)

Ihminen oppii elämisen taitoja paremmin aktiivisesti osallistumalla kuin passiivisesti vastaanottamalla. Toiminnallisuus koskettaa ihmisen arvoja, asenteita ja tunteita eli toiminnallisuus voi todellisella tavalla muuttaa ihmisen käyttäytymistä. Toiminnalliset harjoitukset ovat osallistujien kokemuselämää, jotka voivat harjoitteiden kautta siirtyä arjen tilanteisiin. (Aalto 2000, 149-150.)

3.3 Kotiseutumuseon ja koulun yhteistyö

Museoiden ja koulun yhteistyötä pidetään tärkeänä tavoitteena. Lapsista ja nuorista kasvaa tulevat museokävijät ja he ovat vastuussa tulevaisuuden kulttuuriperinnöstä. Museo-opetukseen liittyy suuria vaatimuksia ja yhtenä ongelmana on nähty oppimisympäristön irrallisuus ja keinotekoinen suhde arkitodellisuuteen. Erilainen oppimisympäristö on hyväksi vaihtelun vuoksi ja hyvin järjestetty museo-opetus motivoi usein niitäkin oppilaita, joille luokassa oppiminen on vaikeaa. (Kallio 2004, 17–18.)

Museot elävät ajan hengessä ja yhteiskunnan virtauksissa pohtien aikamme olennaisia ja kiinnostavia ilmiöitä. Museot ovat hyvä apu elämyksellisen historian opettamiseen, jota osoittaa koulujen ja museoiden yhteistyön kuten opetuksen sisältöjen ja työtapojen huomioiminen. Haasteina ovat museo-opetuksen elämyksellisyys ja verkostoituminen eri toimijoiden kanssa. (Kyynäräinen & Nieppola 2010b.)

Museo-opetuksessa museon tulee järjestää oppimisympäristö erilaisille oppijoille sopivaksi, mutta erilaisten tarpeiden huomioiminen on ensisijaisesti opettajan vastuulla. Oppilaille on luokassa vakiintuneet roolinsa, mutta museon henkilökunta voi suhtautua yhdenvertaisesti ja ennakkolullottomasti oppilaisiin ja näin tietämättömyys oppilaiden taustoista kääntyy eduksi. (Kallio 2004, 64–66.)

Yhteistyö on pääasiassa paikallista, jossa koulu ja lähimuseo suunnittelevat keskenään paikkakunnalla toteutettavan museo-opetuksen. Tämä yhteistyön muoto on tärkein, joka parhaimmillaan johtaa hyviin ammattisuhteisiin ja vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta. Museo-opetussuunnitelmasta tulisi ilmetä, miten yhteistyö koulun, kodin ja muiden tahojen kanssa on järjestetty. Oppimisympäristö kannustaisi oppilaan aktiivisuutta, itseohjautuvuutta, luovuutta, oppimismotivaatiota ja uteliaisuutta. Se tukisi oppilaiden keskinäistä ja oppilaan ja opettajan välistä vuorovaikutusta. Museo

sopii luontevaksi oppimisympäristöksi kunta-, alue- tai koulukohtaisiin opetussuunnitelmiin. (Kallio 2004, 19, 69.)

Museo-opetuksen yleisin sudenkuoppa on liian laajojen kokonaisuuksien valitseminen näyttelyn tarjoamasta runsaudesta, jolloin esineistöä vilkkaistaan huolimattomasti. Aihekokonaisuuden paisuessa merkitys ei avaudu oppilaille ja museo-opetuksesta tulee nopea läpijuoksu. Oppilaiden huomio kiinnittyy näyttelyn yleisilmeeseen esineiden sijaan. (Kallio 2004, 83.)

Myös koulussa voidaan soveltaa museoiden opetusmenetelmiä. Syventyminen erilaisiin aiheisiin ja perusteelliset projektit vaativat niin paljon aikaa, että opetuksen järjestäminen museon tiloissa on mahdotonta. Luokkahuone on oppilaiden tärkein työtila, jota voidaan muokata erilaisiin käyttötarkoituksiin. (Kallio 2004, 119.)

Mitä enemmän museon henkilökunta voi osallistua oppilaiden ja opettajien kanssa opetustilanteisiin, sitä parempiin yhteistyön tuloksiin päästään. Museon henkilökunta täyttää esineiden ja oppilaiden välisen kulttuuriraukon esine- ja näyttelytuntemuksellaan, joka ei toteudu kuin suorassa ja välittömässä yhteydessä oppilaisiin. (Heinonen & Lahti 2001, 193.)

Museot ja erityisesti paikallismuseot hyötyvät verkostoitumisesta, joka tuo mukanaan osaamisen jakamista ja yhdessä oppimista. Yhteistyön kautta voidaan löytää uusia rahoitusmahdollisuuksia ja kehittää näyttelytoimintaa. Paikallismuseoiden vahvuus on alueellisen kulttuurin ominaispiirteiden tuntemus, joka ei leviä, jos sitä ei välitetä aktiivisesti eteenpäin. Museot edistävät oman alueensa historian tunnistamisessa ja tietoisuuden lisäämisessä tekemällä yhteistyötä alueen eri toimijoiden kanssa. (Kaukonen ym. 2006, 194.)

Iittalan yhtenäiskoulun ja Kalvola-Seuran yhteistyölle on vahva pohja museotoiminnan ja -opetuksen järjestämisessä. Museo-opetusta voidaan toteuttaa sekä koululla että kotiseutumuseolla. Kyse on ennen kaikkea yhteisen toimintamuodon löytämisestä ja yhteistyön aloittamisesta aktiivisten Iittalan yhtenäiskoulun opettajien ja Kalvola-Seuran jäsenten kesken. Kotiseutumuseo sijaitsee noin kilometrin etäisyydellä Iittalan yhtenäiskoulusta eli kävelymatkan päässä koko koulun oppilaille ja henkilökunnalle.

4 MENETELMÄT JA TYÖTAVAT

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyön menetelmiä ja kotiseutumateriaalin harjoitteet.

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, järjestämistä tai järjeistämistä ammatillisessa ympäristössä. Toteutustapana voi olla ohje, ohjeistus, opastus esimerkiksi kirja,

kansio, vihko, portfolio, kotisivut tai tapahtuman toteuttaminen kuten kansainvälisen kokouksen, messuosaston tai näyttelyn järjestäminen. Ammatikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyy käytännön toteutus ja tutkimusviestinnän keinoin toteutettu raportointi. Toiminnallista opinnäytetyötä suositellaan dokumentoimaan prosessiin liittyvien ideoiden ja päätöksien kannalta. (Airaksinen & Vilka 2003, 9.)

Halusin toteuttaa oman opinnäytetyöni toiminnallisena, koska siinä on tarkoituksena luoda jotain uutta. Oleellista on kartoittaa kohderyhmä, idean tarpeellisuus sekä aiheeseen liittyvät tutkimukset, lähdekirjallisuus ja ajankohtaiset keskustelut aiheeseen liittyen. Pidin opinnäytetyöprosessin ajan päiväkirjaa, johon kokosin yhteistyökumppaneiden tapaamiset ja laitoin muistiin keskusteluja, tunnelmia ja tapaamisten kulkua.

4.2 Laadullinen tutkimus

Laadullisen tutkimusmenetelmän tavoitteena on ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen. Lähtökohtana on ymmärtää, millaiset ihanteet, halut, käsitykset ja uskomukset vaikuttavat ihmisten toiminnan taustalla. Toiminnallisessa opinnäytetyössä laadullinen tutkimusasetus palvelee tilannetta, jonka tavoitteena on kohderyhmän näkemyksiin pohjautuvan idean toteuttaminen. Kysymykset alkavat sanoilla mitä, miten, miksi, jolloin on helpompi kuvailla ajatuksiaan. (Airaksinen & Vilka 2003, 63.)

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, joka sisältää ajatuksen todellisuuden moninaisuudesta. Kuitenkin tutkimuksessa on huomioitava, ettei todellisuutta voi mielivaltaisesti jakaa osiin. Laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä on mahdollisimman kokonaisvaltainen kohteen tutkiminen, joka ennemmin löytää ja paljastaa tosiasioita kuin todentaa olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.)

Osallistavassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkittavien ehdoilla heidän toimintaansa. Tutkimukset ovat pääasiassa kenttätutkimuksia, joissa tutkijan pyrkimys on havainnoitavan ryhmän jäseneksi pääseminen. Tutkija pyrkii astumaan ryhmän kulttuuriseen ja symboliseen maailmaan ja jakamaan kokemuksia ryhmän jäsenten kanssa. Yleensä havainnoijalle muodostuu ryhmässä jokin rooli. (Hirsjärvi ym. 2007, 211.)

Toiminnallisen opinnäytetyön raportissa tulee käsitellä myös konkreettisen tuotoksen saavuttamiseen käytettyjä keinoja. Viestinnällä ja visuaalisilla keinoilla pyritään luomaan kokonaisilme, josta voidaan tunnistaa tavoitellut päämäärät. Mikäli toiminnallinen opinnäytetyö sisältää tekstejä, on ne suunniteltava palvelemaan kohderyhmää. Opiskelijan tulee miettiä, mikä olisi muoto, jossa hänen ideansa olisi hyvä toteuttaa, jotta se kohtelisi kohderyhmää parhaiten. (Airaksinen & Vilka 2003, 53.)

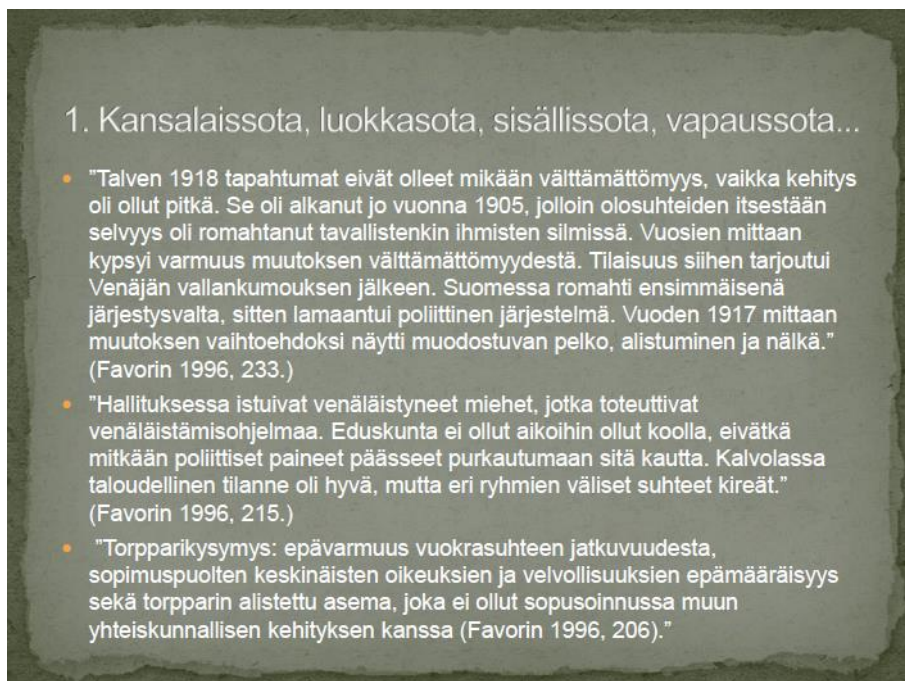
4.3 Kotiseutumateriaali

Toiminnallisen oppitunnin materiaaleina ovat ohjaussuunnitelma ohjaajan luettavaksi ja täytettäväksi. Siihen sisältyvät kuusi diaa: 1. Kansalaissota, luokkasota, sisällissota, vapaussota, 2. Epävarmuuden ja odotuksen aika, 3. Ensimmäiset väkivallan uhrit, 4. Pakko-ottojen ja vangitsemisien aika, 5. Riihimäelle vietyjen valkoisten kohtalo, 6. Valta vaihtuu osallistujien luettavaksi. Opetusvälineinä ovat lisäksi 15 punaista ja 15 valkoista käsivarteen laitettavaa nauhaa, 10 kappaletta merkkikartiota, EA-laukku ja välineitä varten punavalkoinen kangaskassi.

Oppitunti ei vaadi suuria valmisteluja, vaan riittää, että ohjaaja perehtyy toiminnallisen kotiseutumateriaalin kansioon ja tarkistaa, että oppitunnilla tarvittavat välineet ovat tallella. Ohjaaja ottaa kangaskassista saman määrän sekä punaisia että valkoisia nauhoja pois. Kangaskassiin jäävien nauhojen lukumäärä vastaa osallistujien lukumäärää.

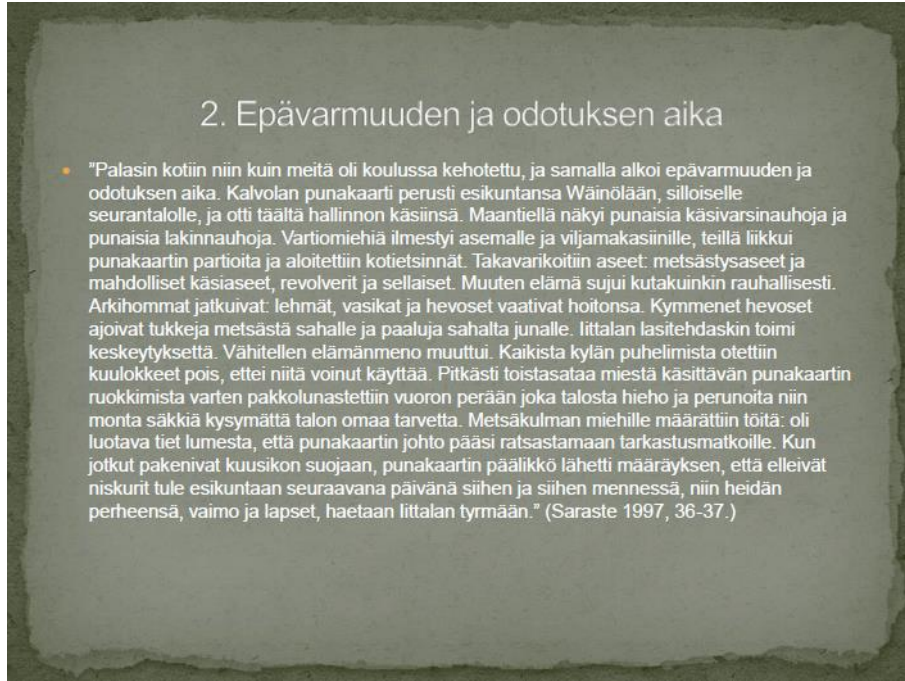
Oppitunnin alussa fiilisjana harjoitteessa ohjaaja kuvaa maahan janan kahden merkkikartion avulla, jonka toisessa päässä on oppitunnin alkamislanteeseen liittyvät hyvät olot ja toisessa päässä pahat olot. Ohjaaja pyytää menemään siihen paikkaan janaa, mikä parhaiten kuvaa alkamistunnelmia.

Osallistujat seisovat rivissä ja jokaiselle arvotaan kangaskassista punainen tai valkoinen nauha, joka sidotaan käsivarteen. Ohjaaja kertoo oppitunnin aiheesta ja taustoista dian 1. Kansalaissota, luokkasota, sisällissota, vapaussota avulla.

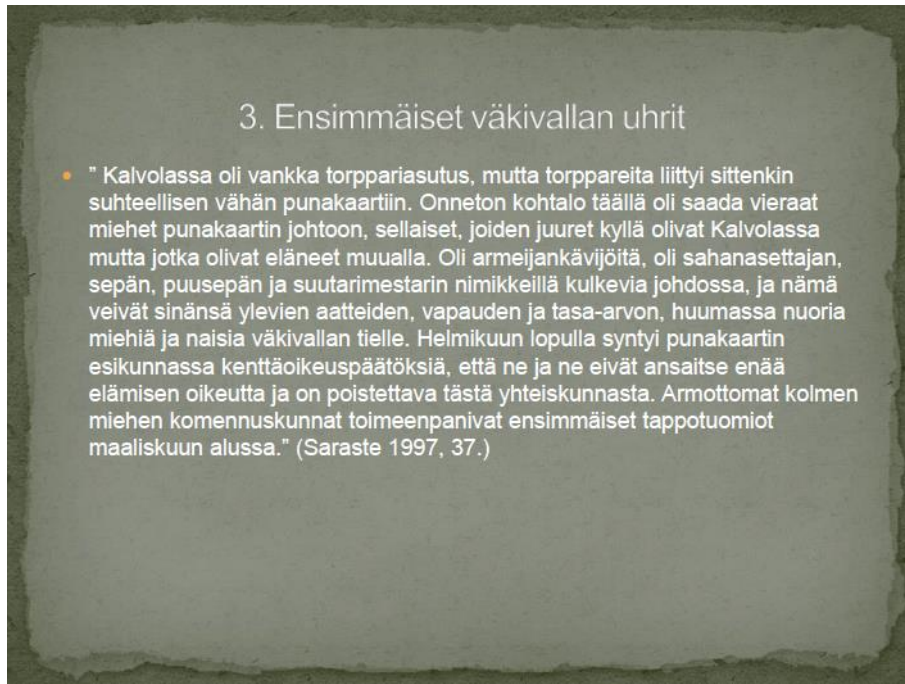
Kotipaikkakuntakartta harjoitteessa ohjaaja kuvaa maahan kotipaikkakuntakartan muutaman merkkikartion avulla (Keskusta, Ohtinen, Pirttikoski, Taljala...) Ohjaaja pyytää menemään siihen paikkaan karttaa, jossa tällä hetkellä asuu.

Ohjaaja kertoo kansalaissodan koskettaneen ihmisiä tavalla tai toisella ympäri Kalvolan aluetta. Aihetta käsitellään koululaisen kertomuksen kautta ja pyytää muutamaa vapaaehtoista osallistujaa lukemaan dian 2. Epävarmuuden ja odotuksen aika.

Punaiset ja valkoiset harjoitteessa jakaannutaan kahteen riviin oppitunnin alussa arvottujen punaisten ja valkoisten nauhojen avulla kasvot toisiaan vasten. Toinen rivi on nimeltään punaiset ja toinen valkoiset. Kummallakin joukkueella on noin 5–10 metrin päässä rivin selän takana turva. Ohjaaja huutaa jommankumman ryhmän nimen. Jos huudetaan punainen, yrittävät punaiset ottaa valkoiset kiinni ennen kuin ne ehtivät turvaan. Huudettaessa valkoiset, tilanne on toisinpäin. Aina, kun joku saadaan kiinni, hän siirtyy toiseen joukkueeseen. Peliä pelataan niin kauan kunnes toinen joukkue on kokonaan sulautunut toiseen.

Ohjaaja kertoo koululaisen kertomuksen kansalaissodasta jatkuvan ja pyytää vapaaehtoista osallistujaa lukemaan dian 3. Ensimmäiset väkivallan uhrit.

Nauha harjoitteessa jakaannutaan kahteen jonoon oppitunnin alussa arvotujen punaisten ja valkoisten nauhojen avulla kasvot ohjaajaan päin, joka seisoo jonojen päässä. Ohjaaja pitää kädessään nauhaa. Jonon ensimmäinen punainen ja valkoinen asettuvat seisomaan kasvotusten sellaiselle etäisyydelle nauhasta, että ylettyvät nappaamaan nauhan haltuunsa. Kun ohjaaja päästää irti nauhasta yrittävät osallistujat saada nauhan kiinni ja juosta oman jonon perään. Se kumpi ehtii saada nauhan kiinni ja juosta oman jonon perälle tai saa nauhan napanneen osallistujan kiinni saa vastapuolen osallistujan jonoonsa.

Ohjaaja kertoo koululaisen kertomuksen kansalaissodasta jatkuvan ja pyytää vapaaehtoista osallistujaa lukemaan dian 4. Pakko-ottojen ja vangitsemisien aika.

4. Pakko-ottojen ja vangitsemisien aika

- "Tapahtumat kärjistyivät Kalvolan osalta huhtikuun lopulla. Silloin annettiin käsky, että kaikkien 18 vuotta täyttäneiden miesten piti mennä esikuntaan. Heidät vietiisiin rintamalle valkoisten avuksi tulleita saksalaisia vastaan. Epävarmimmat - ne joihin ei luotettu - lähetettiin junalla Riihimäelle vankityrmään. Pakko-otettujen joukossa oli paljon sellaisia, jotka eivät hyväksyneet punaista järjestelmää. Merkinä sodan käännekohdasta oli pitkät hevoskaravaanit, jotka alkoivat vyöryä proviantteilla ja ihmisillä lastatuin kärryin Kuurilasta päin kirkonkylän ohi Iittalaan ja edelleen etelään päin. Siellä jopa laulettiin idän ihannemaasta. Punkalaitumen ja Vesilahden suunnalta lähteneet punaiset olivat joutuneet tälle tielle ja olivat matkalla Hämeenlinnan ja Tuuloksen kautta kohti Venäjää. Joka päivä poikkesi taloihin väkeä ja väsyneitä hevosia. Taloista pakkolunastettiin heiniä, leipää ja voita. Kivääri oli se avain, jolla aukaistiin lukkoja. Kun valkoisten rintama lähestyi, murhanhimo ja hävitysvimma yltyi." (Saraste 1997, 38.)

Vankityrmä harjoitteessa jakaannutaan kahteen ryhmään oppitunnin alussa arvottujen punaisten ja valkoisten nauhojen avulla, joista toiset muodostavat piirin ja toiset menevät sen sisälle. Piirissä olijat muodostavat vankityrmän seinät ja piirin sisällä olijat ovat vankeja. Vangit yrittävät päästä vankityrmästä eli piiristä pois. Piirissä olijat yrittävät estää sen. Vankien päästyä tyrmästä ulos vaihdetaan tehtäviä ja aloitetaan alusta.

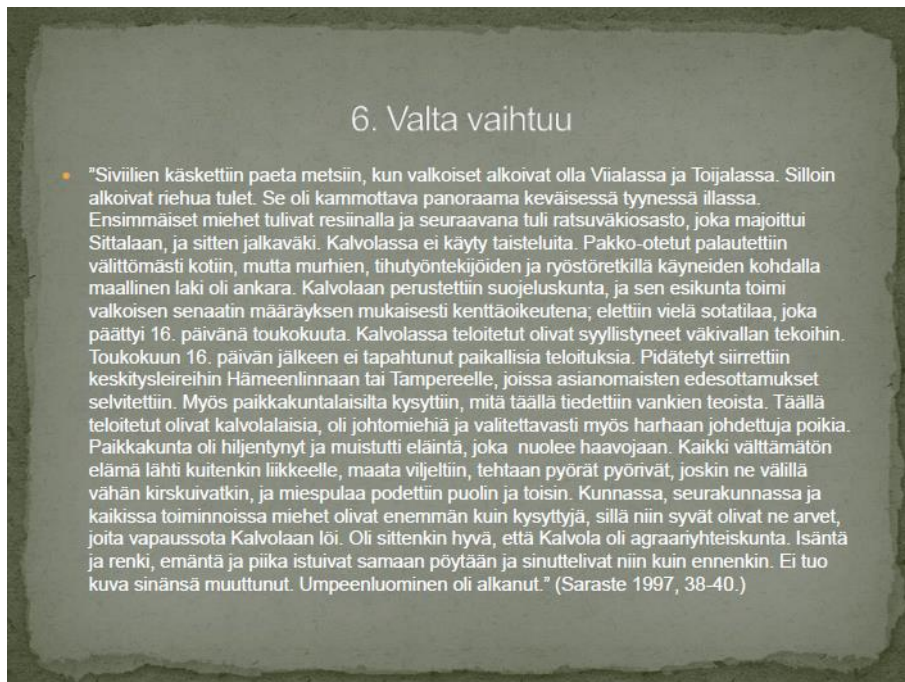
Ohjaaja kertoo koululaisen kertomuksen kansalaissodasta jatkuvan kuvauksella kalvolalaisten vangittujen oloista Riihimäellä ja pyytää muutamaa vapaaehtoista osallistujaa lukemaan dian 5. Riihimäelle vietyjen valkoisten kohtalo.

5. Riihimäelle vietyjen valkoisten kohtalo

- "Kun saksalaisten tykkien jyly kertoi heidän etenemisestään, vankeina olevat kalvolalaiset, toijalalaiset ja muut komennettiin kasamista ulos pihalle, "sahalle töihin", niin kuin sanottiin. Ikkunasta miehet olivat kuitenkin nähneet, että molemmin puolin porttia oli asetettu konekiväärit, minkä vuoksi he kieltäytyivät lähtemästä ulos. Käsky toistettiin muutaman tunnin välein ja sitä tehostettiin myös ampumalla. Jotkut lähtivät, mutta suurin osa kieltäytyi. Loppujen lopuksi ilmestyi naisvoittoinen punarusetin osasto, ja komento kuului: "Nyt on lähdeävä ulos!" Miesjoukko heittäytyi lattialle, oljille, jotka oli varattu heidän makuupaikalleen, kun tyttöporukka aloitti ylemmää laverilta silmittömän ampumisen. He olivat osa parisataa naista käsittävää osastoa, joka oli syntynyt kansalaissodan aikana vastalauseeksi miesten pehmeydelle (kun "ne eivät uskalla tehdä mitään") ja jossa valkeakoskelaiset olivat enemmistönä. Kalvolan miehet kärsivät suuren menetyksen, koska lava oli pylvälavan keskellä ja he olivat ampujiin nähden suojaamattomassa paikassa. Kun ammutta oli jatkunut jonkin aikaa, osa miehistä säntäsi pystyyn, jolloin naiset hämmentyivät ja pakenivat. Onneksi konekiväärit eivät toimineet ja miehet pääsivät pakenemaan rautatietä pitkin kohti asemaa. Heitä yritettiin ohjata sillalle, mutta eräs vastaan tullut asemamies varoitti heitä menemästä sinne, koska siltä oli miinoitettu. Miehet hajaantuivat lautatapuleiden alle ja pelastuivat pakenemalla metsiin. Pian siltä räjähti, mikä oli samalla merkki siitä, että saksalaiset olivat lähellä tulossa." (Saraste 1997, 39.)

Ammunta harjoitteessa muodostetaan ympyrä, jonka keskellä oleva (aluksi ohjaaja) ampuu osallistujia osoittaen heitä sormella ja sanoen ”pam.” Ammunnan kohde kumartuu salaman nopeasti yrittäen väistää luotia samanaikaisesti, kun ammuttavan molemmilla puolilla olevat vierustoverit myös ampuvat samalla lailla toisiaan sormella osoittaen ja sanoen ”pam.” Mikäli joku näistä kolmesta ympyrän kehällä olevista tekee jonkin virheen, siirtyy hän keskelle ampumaan muita.

Ohjaaja kertoo koululaisen kertomuksen kansalaissodasta päättyvän seuraavaan eli viimeiseen otteeseen ja pyytää muutamaa vapaaehtoista osallistujaa lukemaan ääneen dian 6. Valta vaihtuu.

Jos oppitunnilla jää aikaa ohjaaja mainitsee, vaikka Kalvolassa ei käytykään taisteluita, esimerkiksi Tampereella taistelut olivat erittäin verisiä ja veivät monen ihmisen hengen.

Hengenväistö harjoitteessa jakaannutaan kahteen ryhmään oppitunnin alussa arvottujen punaisten ja valkoisten nauhojen avulla, kummallakin joukkueella on oman väriset henget (nauhat) käsivarteen sidottuina. Kumpikin joukkue yrittää repiä toiselta joukkueelta näiden henkiä. Voittaja on se joukkue, joka saa ensin vietyä toisen joukkueen henget.

Oppitunnin lopussa fiilisjana harjoitteessa ohjaaja kuvaa maahan janan kahden merkin avulla, jonka toisessa päässä on oppitunnin loppumistilanteeseen liittyvät hyvät olot ja toisessa päässä pahat olot. Ohjaaja pyytää menemään siihen paikkaan janaa, mikä parhaiten kuvaa loppumistuntemia.

5 TOIMINNAN KUVAILUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa kerron toiminnallisen kotiseutumateriaalin suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista.

5.1 Suunnittelu

Opinnäytetyön suunnittelu käynnistyi tammikuussa 2012, kun otin yhteyttä Iittalan yhtenäiskouluun. Kävin keskusteluja historian opettajan kanssa opetussuunnitelmien sisällöistä ja tutustuin 5.–6. luokan historian oppikirjoihin. Esittelin alustavaa kotiseutumateriaalin sisältöä myös Kalvola-Seuran jäsenille. Valmistin opetusvälineiksi 15 punaista ja 15 valkoista käsivarteen sidottavaa nauhaa ja materiaalien säilyttämistä varten puna-valkoisen kangaskassin.

Kansalaissota valikoitui oppituntien aiheeksi, kun perehdyin Kalvolan historiasta kirjoitettuun teokseen, jossa on kuvattu kansalaissodan aikaisia kehystömuksia. Säilytin alkuperäiset tekstit, koska halusin pitäytyä ajankuvassa.

Halusin kiinnittää aiheet ja tarinat toiminnallisiin harjoitteisiin. Valitsin harjoitteet sen pohjalta, että ne konkretisoisivat valittuja tekstejä ja tarinoita. Fiilisjanan ja kotipaikkakuntakartan tarkoituksena oli johdattaa aiheeseen ja antaa mahdollisuus omien tunnetilojen ilmaisemiseen oppituntien alussa ja lopussa. Punaiset ja valkoiset harjoitteen tavoitteena oli energian purkaminen ja se kuvasi ensimmäisen kerran kahta osapuolta. Nauha harjoite laittoi oppilaat kilpailemaan yksilöinä kaksintaistelussa oman ryhmänsä puolesta. Vankityrmä harjoite esitteli, mitä tarkoittavat vapauden riisto ja vankeus. Ammunta harjoite peilasi sodan ja väkivallan uhkaa jokapäiväisessä elämässä. Hengenryöstö harjoite kertoi kansalaissodan sekasorrosta.

5.2 Toteutus

Sovin Iittalan yhtenäiskoulun historian opettajan kanssa ryhmät, joiden oppitunneilla tulisin kotiseutumateriaalia kokeilemaan. Ryhmiksi valittiin molemmat viides- ja kuudesluokat. Ohjaukset toteutuivat 21.5.2012 klo 10.10 (5B), klo 11.00 (6B) ja 22.5.2012 klo 10.10 (5A), klo 12.25 (6A). Ryhmäkoot vaihtelivat kahdeksasta oppilaasta kahteenkymmeneen. Luokissa oli sekä tyttöjä että poikia.

Esittäydyin oppitunnin alussa, jonka jälkeen pyysin oppilaita valitsemaan päivän tuntemusten mukaisen paikan fiilisjanalla. Suurin osa oppilaita asettautui fiilisjanan hyvän tunnelman kohdalle. Myös oppitunnin lopussa fiilisjana toimi oppilaiden tunnelmien palautteena. Tilanne oli samanlainen.

Seuraavaksi kerroin lyhyesti ensimmäisen tekstidian aiheesta; miksi kansalaissodan tilanteisiin jouduttiin. Sen jälkeen jokainen oppilas nosti kangaskassista punaisen tai valkoisen nauhan, joka jakoi luokan kahteen ryhmään. Näissä ryhmissä tehtiin loput harjoitteet.

Kotipaikkakuntakartta harjoitteessa merkitsin maahan Kalvolan kylää karttioiden avulla, jonka jälkeen oppilaat valitsivat omaan asuinympäristöönsä kuuluvan kylän. Vain muutama oppilas asui muualla kuin Iittalan taajamassa, joten asettautuminen kotipaikkakuntakartalle oli yksipuolista.

Punaiset ja valkoiset harjoitteen tarkoituksena oli ylimääräisen energian purkaminen hippaleikillä. Ryhmät olivat aluksi tasavertaisia, mutta jo muutaman kierroksen jälkeen toinen ryhmistä oli vahvempi. Luokat ymmärsivät harjoitteen säännöt nopeasti. Nauha harjoitteen tarkoituksena oli laittaa oppilaat yksilöinä toinen toisiaan vastaan. Oman eränsä voittamalla vastapelaaja siirtyi voittajajoukkueeseen.

Vankityrmän tavoitteena oli toisen ryhmän piirin keskeltä pakenemisen esittäminen. Harjoitteella pyrittiin rajoittamaan toisen vapautta. Ammunta harjoitteessa piirin keskellä olija määrittelee, kenen oli kyykistytävä, että hänen vieressään olevat ampuisivat toinen toisensa nopeammin. Hengenryöstö harjoite kuvasi kansalaissodan lopun sekasortoa.

Kaikkiin harjoitteisiin kuului tekstien lukemista. Kokeilin oppituntien aikana eri vaihtoehtoja tekstien jäsentämiseen. Oppilaat lukivat osittain itse ja minä ohjaajana. Osa teksteistä oli oppilaille liian pitkiä kerralla luettaviksi. Ryhmät eivät aina jaksaneet keskittyä kuuntelemiseen.

Ryhmät olivat erilaisia. Ensimmäisen ohjauspäivän ryhmät olivat levottomampia kuin toisen ohjauspäivän luokat. Muutamat pojat eivät jaksaneet keskittyä, mutta tytöt osallistuivat rauhallisemmin niin lukemiseen kuin toimintaankin. Opettajan ja koulukäyntiavustajan läsnäolo oppituntien aikana rauhoitti ohjaustilanteita.

5.3 Arviointi ja yhteenveto

Oman kotiseudun arvostus lähtee siitä, että tuntee sen historiaa ja nyky-päivää. Kotiseututunteen mittaaminen on mahdotonta, mutta se antaa eväitä omaan elämään ja juuriensa ymmärtämiseen. Asuinalueen historiallisten tapahtumien tuntemus lisää kotiseututietoutta ja on osa kansalaistaitoja.

Seuraavaksi omaa arviointia Iittalan yhtenäiskoulun historian opettajan (17.8.2012) antamaan palautteeseen:

Toiminnallisen kotiseutumateriaalin näytetunnit toteutettiin 5–6-luokkalaisten kanssa. Haastetta toi peruskoulun OPS, jossa sisällissodan taustat ja tematiikka käydään läpi 8. luokalla.

Sisällissota-symboliikka ja merkitykset/ tapahtumat/ tekstit tulevat vasta yläkoulussa. Nyt alakoulussa käsitteet jäävät irrallisiksi ja historian kokonaisuus hämmentää. Oppilas saattaa jäädä miettimään, mistä tässä oikein oli kysymys.

Historiallisten tapahtumien käsittäminen oppilaiden nykyhetkessä ei ole helppoa. Näytetuntien perusteella kansalaissota teemana sopii paremmin yläkouluikäisille, koska aihe on opetussuunnitelmassa vasta 8. luokalla. Yläkouluikäinen on mahdollisesti kuullut kansalaissodasta sukulaisilta ja lähiympäristöstä. Kansalaissodan käsitteiden ymmärtäminen on haasteellista meille kaikille.

Käsitteet ovat sitten oma lukunsa. Nekin avautuvat oppilaalle vasta yläkoulussa. Käyttäisin enemmän myös vapaata keskustelevaa kerrontaa. Favorinin kieli etenkin on oppilaalle tänä päivänä vaikeaa.

Tekstidiojen käsitteiden ja kielen nykyaikaistaminen ja yksinkertaistaminen auttaisi oppilasta ymmärtämään niiden merkitystä. Myös niihin etukäteen oppitunnilla tai kotiläksynä tutustumalla oppilaat saisivat toiminnallisista harjoitteista enemmän irti. Vapaa keskusteleva kerronta antaisi mahdollisuuden avata kansalaissodan kehystarinaa. Ryhmän tulisi olla riittävän pieni, että keskusteleva kerronta olisi mahdollista.

Tartuit rohkeasti haastavaan aiheeseen. Ohjeen runko on selkeä ja riittävän yksinkertainen nopeallakin aikataululla omaksuttavaksi (karttaisuus voi olla tosin vaikea).

Toiminnallisuus ja historian faktat vuorottelevat. Kokonaisuus ja yhtenäisyys toimii. Paketti on napakka ja yhdistää mielestäni oivallisesti ”leikin” ja toden.

Opinnäytetyön ohjaussuunnitelma on selkeä ja helposti ilman isoja ennakkovalmisteluja käyttöön otettavissa.

Ohjaussuunnitelmassa aiheet etenevät mielestäni loogisesti ja vaihdellen tiedon ja toiminnallisuuden välillä. Harjoitteet sopivat myös 5–6-luokkalaisille, koska he innostuvat helposti peleistä ja leikeistä.

Opinnäytetyön tekijän valmistama punavalkoinen kotiseutumateriaalin kangaskassi on luovasti toteutettu (mm. värisymboliikka) ja onnistunut. Kotiseutumateriaalissa aiheita käsittelevät diatekstit ja aikalaistarinat vuorottelevat oivallisesti toiminnallisuuden kanssa.

Opetusvälineet ovat yksinkertaiset, mutta mielestäni ne konkretisoivat hyvin kansalaissodan teemaa. Materiaalien suunnitteleminen, ompeleminen ja yhteensovittaminen oli innostavaa.

Aliisa ohjasi tunnit innostavasti ja selkeästi. Hän huomioi hyvin ryhmien erilaisuuden ja oppilasaineksen vaatimukset. Kokonaisuus oli itsenäisesti ja luovasti toteutettu.

Näytetuntien toteuttaminen oli mielekästä ja antoi mahdollisuuden harjoitella ryhmien ohjaamista sekä toiminnallisten harjoitteiden sujuvuutta. Kehityin oppilaiden kohtaamisessa, harjoitteiden ohjauksessa ja tilanteiden hallintataidoissa.

Kehittämisehdotuksena kotiseutumateriaalin voisi pilkkoa 5–6-luokkalaisille opetussuunnitelmaan sopiviksi yksittäisiksi kertomuksiksi. Toiminnallisia harjoitteita voisi käyttää muissakin historian opetuksen teemoissa. Yläkouluikäisille kansalaissota teema sopisi paremmin, koska sitä käsitellään historian opetuksessa. En muokannut kotiseutumateriaalia enää näytetuntien jälkeen, vaan annoin sellaisenaan Iittalan yhtenäiskoulun käyttöön. Materiaali on ollut käytössä yläkoulussa.

Kalvolan kotiseutumuseolla aloitettiin rakennuksen korjaustöitä toiminnallisen kotiseutumateriaalin valmistumisen ja ohjaamieni näytetuntien aikana. Kotiseutumateriaali muodostui kotiseutumuseon kokoelmista osin irralliseksi kokonaisuudeksi. Kalvolan kotiseutumuseon korjausten myötä valmistamaani materiaalia olisi jatkossa mahdollista käyttää museon piha-piirissä. Sen jälkeen oppilaat voisivat tutustua ohjatusti museon kokoelmaan ja esineistöön.

Yhteistyö toimeksiantajien sekä Iittalan yhtenäiskoulun että Kalvola-Seuran kanssa on ollut sujuvaa. Koulun ja kotiseutuyhdistyksen tulisi kehittää monipuolista yhteistyötä aiempaa vahvemman kotiseututunteen herättämiseksi. Toiveena olisi, että lapset ja nuoret kiinnostuisivat museon esineistä ja niiden tarinoista. Näin vahvistettaisiin kotiseututunnetta, paikallisen kulttuurin tuntemista ja saataisiin uusia museoharrastajia.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli kotiseutumateriaalin toteuttaminen, joka vahvistaisi paikallista identiteettiä ja herättäisi kotiseututunnetta. Tavoitteena oli myös edistää Kalvolan kotiseutumuseon tunnettavuutta ja saavutettavuutta Iittalan yhtenäiskoulun oppilaille ja henkilökunnalle. Paikallinen kotiseututieto ja -perinteet olivat opinnäytetyön lähtökohtina, mutta kalvolalaiset kertomukset kansalaissodasta antoivat lopulliset kehykset kotiseutumateriaalille.

Opinnäytetyön toteutusaikataulu ei edennyt suunnitelman mukaisesti. Ohjain kotiseutumateriaalin näytetunteja Iittalan yhtenäiskoululla keväällä 2012, mutta työn raportointi valmistui vasta keväällä 2014. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi oli opettavainen kokemus, jonka aikana tuntemukset vaihtelivat ilosta ahdistukseen. Oppimiskokemus oli hyvä aikataulullisista haasteista huolimatta. Ymmärrän jatkossa paremmin prosessi- ja projektiluonteisen työskentelyn edellytykset.

Koen teoreettisen tiedon museon ja koulun välisestä yhteistyöstä jäsenyneen. Ymmärrän, että aiheen soveltaminen toiminnalliseksi menetelmäksi vaatii kohderyhmän tuntemusta ja ryhmänohjaustaitoja. Kotiseutumateriaalin tekeminen on edistänyt historiallista tietämystä sekä lisännyt itseluottamusta, että toiminnallisuus edistää kulttuuriperintöä.

Opinnäytetyö linkittyy ohjaustoimintaan toiminnallisuuden, ja kotiseutumateriaalin harjoitteita voi soveltaa muualla. Uskon, että tulevassa ammatissa voin hyödyntää oppimaani. Lasten ja nuorten kanssa työskentely ja ohjausmateriaalien toteuttaminen ovat vahvuuksiani. Mielestäni lapset ja nuoret saadaan kiinnostumaan kotiseudun historiasta mielenkiintoisen aiheen ja monipuolisten menetelmien avulla.

Opinnäytetyöprosessin aikana tutustuin Kalvolan kulttuuriperintöön, paikakunnalla vaikuttaneisiin merkkihenkilöihin ja aluetta muokanneisiin tapahtumiin. Kiitän yhteistyöstä Iittalan yhtenäiskoulua, Kalvola-Seuraa, Hämeen ammattikorkeakoulun Ohjaustoiminnan koulutusohjelmaa ja opinnäytetyötä ohjannutta opettajaa. Opinnäytetyö on osa kulttuuriperintöketjua, joka mahdollisesti muokkaantuu sukupolvelta seuraavalle. Saan olla ylpeä kotiseudustani.

LÄHTEET

- Aalto, M. 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Hausjärvi: My Generation Oy.
- Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Favorin, M. 1996. Kalvolan Historia II. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Heinonen, J. & Lahti, M. 2001. Museologian perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Kallio, K. 2004. Museo oppimisympäristönä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kaukonen, M., Mattila, M. & Salmela, U. 2006. Opas paikallismuseon hoitoon. Helsinki: Museovirasto.
- Kyynäräinen, K. & Nieppola, P. 2010a. Museo oppimisen monet mahdollisuudet. Viitattu 2.8.2012. http://www.edu.fi/perusopetus/historia_yhteiskuntaoppi/museopedagogiikka/museo_oppimisen_mahdollisuudet
- Kyynäräinen, K. & Nieppola, P. 2010b. Museopedagogiikka. Viitattu 2.8.2012. http://www.edu.fi/perusopetus/historia_yhteiskuntaoppi/museopedagogiikka
- Ouakrim-Soivio, N. 2010a. Aihekokonaisuudet. Viitattu 2.8.2012. http://www.edu.fi/perusopetus/historia_yhteiskuntaoppi/yleista_historian_opetussuunnitelmatyosta/aihekokonaisuudet
- Ouakrim-Soivio, N. 2010b. Työtapoja. Viitattu 2.8.2012. http://www.edu.fi/perusopetus/historia_yhteiskuntaoppi/tyotapoja
- Opetussuunnitelma. 2005. Hämeenlinnan kunta kohtainen opetussuunnitelma. Viitattu 2.8.2012. <http://www.hameenlinna.fi/pages/112105/OPETUSSUUNNITELMA%20%20LIITTEINEEN%2010%2008%202005versio.pdf>
- Rantala, J. 1996. Historian taidot. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Saraste, E. 1997. Kotiseutuna Kalvola. Tampere: ST-Print Oy.
- Vilkuna, J. 2007. Yhteinen kulttuuriperintömme. Teoksessa Kinanen, P. (toim.) Museologia tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 12–41.